

Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

66.

Obvodný notársky úrad v Spišskej Starej Vsi

(1870) 1878 – 1945 (1951)

Inventár

Darina Javorská

Poprad, 2010

Obsah

Úvod.....	3
I. Úradné knihy	
A. Správne knihy.....	8
B. Evidenčné knihy	8
II. Spisový materiál	
Spisy.....	11
III. Účtovný materiál	12
IV. Ostatný materiál	18

ÚVOD

Verejnú správu v bývalom Uhorsku charakterizovala okrem stručnosti právnych predpisov aj znalosť miestnych pomerov. Dôsledkom bolo zriaďovanie pomerne malých správnych jednotiek notárskych, služnovských a stoličných (župných) úradov.

Na čele žúp stál hlavný župan, ktorého menoval na návrh ministra vnútra panovník. Jeho právomoc sa neskôr rozšírila a prakticky kontroloval celú verejnú správu a politický život. Vedúcim predstaviteľom úradného aparátu a výkonnej moc v župe a zároveň prvým voleným úradníkom bol podžupan. Jeho zástupcom bol hlavný notár. Priamymi vykonávateľmi župnej a štátnej správy boli okresné služnovské úrady na čele s hlavným služným, ktorého ustanovil župný výbor.

Obecná správa mala dva hlavné orgány: starostu a notára. Osoba notára sa v mestách a väčších obciach objavuje už v 13. storočí. Notár bol obcou zmluvne prijatý a prepustiteľný vždy so schválením príslušného zemana. Vykonával kancelárske práce obce a nemal zvlášť vyhradený okruh činnosti. Jeho pôsobnosť upravili niektoré stolice štatútmi. V menších obciach bol súčasne i učiteľom a organistom, ba dokonca i kostolníkom.

Inštitút obecných a obvodných notárov bol zavedený na základe zákonného článku o obecnom zriadení č. 18/1871. Obecné a obvodne notariáty, tvorili najnižšiu zložku verejnej správy žúp. Funkcia notára spájala v sebe výkonnú štátnu moc, ale zároveň aj kontrolnú samosprávnu moc. Boli volení obecnými zastupiteľstvami a kontrolovali ich hospodársku i politickú činnosť. Agendu pre viac obcí združených v obvode vykonával obvodný notár, ktorý mal svoju vlastnú pečať. Obce podliehali dozoru hlavného služného a jeho úradu. Podrobné povinnosti notára charakterizoval kancelársky poriadok pre obce, určený obvodným a obecným notárom, vydaný nariadením uhorského ministra vnútra č. 126000/B.M. v roku 1902. V ďalších rokoch sa kompetencia notára rozšírila právnymi normami, hlavne vo veciach školských, osídľovania a vyst'ahovalectva, verejného zdravotníctva, daňovej a matričnej agendy, vo veciach zverolekárstva, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, sirotskej a poručníckej agendy a pod.

Obecné zriadenie v Uhorsku sa stalo základom aj pre obecné zriadenie po vzniku prvej Československej republiky. Inštitúcia notára sa zachovala a na úradnej pôsobnosti sa nič nezmenilo. Počas formovania nového administratívneho systému v ČSR, správu obcí

vykonávali národné rady, nariadením župana čoskoro zmenené na obecné výbory, ktorých členov menoval župan. Obecné výbory sa po voľbách v apríli 1920 pretvorili na obecné zastupiteľstvá, obecné predstavenstvá na obecné rady. Zákomom o obecných a obvodných notároch, č. 211/1920 Zb. z. sa dňom 1. augusta 1920 stávajú obecní a obvodní notári štátnymi zamestnancami, úradne pridelení k obecnej správe. Každá obec mala svojho notára a malé obce mohli mať spoločného tzv. obvodného notára. Notári boli volení obecným zastupiteľstvom príslušnej obce. Menoval ich minister vnútra a služobne boli podriadení hlavnému služnému (od r. 1923 okresnému náčelníkovi), v okrese v ktorom mali sídlo. Zúčastňovali sa zasadnutí obecnej rady, zastupiteľstva a komisií, mali hlasovacie právo a tiež právo veta. Okrem toho mali na starosti obstarávanie štátnej správy, najmä vo veciach politických (vedenie matrik) a finančnej správy (vyberanie a vymáhanie daní a pod.). Boli funkcionármi v pôsobnosti samosprávnej obce a výkonnými orgánmi v priamej a prenesenej pôsobnosti štátnej správy. Úlohy štátnej správy zabezpečovali nezávisle na obecných orgánoch a vo svojich obciach dozerali na to, aby opatreniami obecných orgánov nebol porušený zákon, prekročená pôsobnosť alebo ohrozené blaho obce. Posilnenie postavenia notára voči obecným orgánom stanovil paragraf 11 zákona č 211/1920, podľa ktorého mali obecní notári právo a povinnosť v niektorých prípadoch pozastaviť opatrenia, alebo uznesenia obecných orgánov s odkladným účinkom a dať záležitosť na rozhodnutie služnému.

V roku 1922 došlo zákonom č. 43 k oddeleniu štátnej finančnej správy od obecnej a municipiálnej finančnej správy. Obce, mestské daňové úrady a notári však podľa zákona museli aj naďalej zabezpečovať vyberanie a vymáhanie priamych daní.

Zákon č. 243/1922 Sb. „O dočasnej úprave obecného zriadenia na Slovensku“ rozšíril ustanovenie o všeobecnom volebnom práve aj na slovenské územie a obnovil uhorské obecné zriadenie (zákonný článok XXII z roku 1886), pokiaľ nebolo zrušené novými predpismi. Pôsobnosť richtára prešla na starostu a predstavenstva na obecnú radu. Výkon štátnej správy vo veľkých a malých mestách patrila notárovi.

Zákomom o župnom a okresnom zriadení (zák. č. 126/1920 Zb.) od 1.1.1923 zanikajú Služnovské úrady a vznikajú Okresné úrady.

Územie okresu Spišská Stará Ves pozostávalo z územia bývalého Magurského hlavnoslužnovského okresu (vládne nariadenie č. 378/1922 Zb.), pričom okres v poľskom pohraničí viackrát menil počet obcí.

K 1. januáru 1923 okres Spišska Strará Ves tvorili 4 obvodné notariáty:

1. **Osturňa** s obcami Malá Franková, Osturňa a Veľká Franková,

2. **Spišská Stará Ves** s obcami Červený Kláštor (Nižné Šváby), Havka, Lechnica, Lysá nad Dunajcom (Kalenberk), Majere (Vyšné Šváby), a Spišská Stará Ves;
3. **Spišské Hanušovce** (Hanušovce) s obcami Hágy, Jezersko, Matiašovce, Reľov, Spišské Hanušovce (Hanušovce) a Zálesie (Gíbel'),
4. **Veľký Lipník** s obcami Haligovce, Lesnica, Stráňany (Fol'vark), Veľká Lesná (Richvald) a Veľký Lipník.

Na základe dohody medzi vládami Československa a Poľska zo dňa 1. novembra 1938, bola k Poľsku pričlenená časť územia okresu Spišské Stará Ves, podrobne vymedzená protokolom rozhraničovacej komisie česko-slovensko-poľskej zo dňa 30. novembra 1938. Z Obvodného notárskeho úradu v Spišskej Starej Vsi boli k Poľsku pripojené obce Červený Kláštor (Nižné Šváby) bez miestnej časti Červený Kláštor kúpele Smerdžonka, Lesnica, Lysá nad Dunajcom (Kalenberk) a Majere (Vyšné Šváby), ktoré boli Slovensku vrátené Ústavným zákonom zo dňa 22. decembra 1939 č. 325/1939 Zb. z.

Zánik demokratického štátneho zriadenie v pomníčovskom Československu bol sprevádzaný postupnou likvidáciou obecnej samosprávy. Prvým krokom novovymenovanej slovenskej vlády bolo nariadenie konštituujuce národné výbory, ako pomocné orgány úradov, ktorých mienka bola pre úrad nezáväzná, ale v skutočnosti sa stali protiváhou legálne zvolených samosprávnych orgánov. Podliehali okresnému náčelníkovi. Obežník Krajsinského úradu z 19. októbra 1938, podľa ktorého sa mali pri prechode do nových hospodárskych a politických pomerov rozpustiť obecné zastupiteľstvá, ktorých zloženie neposkytovalo dostatočnú záruku konsolidovania pomerov, alebo na čele obce stál starosta, nevyhovujúci vtedajším politickým pomerom. Na ich miesto nastúpili vymenovaní vládni komisári. Všetky tieto kroky sa diali v medziach platných zákonov I. ČSR, ktoré umožňovali takmer neobmedzené zásahy štátnej správy do oblasti územnej samosprávy. V politickej praxi sa tieto zásahy používali ako mimoriadny prostriedok, ale v zmenených politických pomeroch uľahčili likvidáciu obecnej samosprávy. V obecných zastupiteľstvách boli doplnení politicky vyhovujúci členovia a ak takéto riešenie nebolo možné, bolo obecné zastupiteľstvo rozpustené a nahradené vládny komisárom, ktorý prebral kompetencie starostu aj obecného zastupiteľstva. V roku 1943 už na Slovensku nepôsobilo ani jedno pôvodné obecné zastupiteľstvo. Zákon o obecnej samospráve z roku 1943 zlikvidoval aj posledné formálne zvyšky práva volieb kandidátov do obecných zastupiteľstiev. Už v tomto období môžeme hovoriť o zániku obecnej samosprávy a tento proces bol završený po druhej svetovej vojne, keď boli konštituované národné výbory. Na základe vládneho nariadenia č. 4/45 Zb.

O voľbe a právomoci národných výborov a nariadenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 26/1945 Zb. zo 7. apríla 1945, sa určili vzťahy národných výborov k SNR a naopak. Zrušili sa obecné a obvodné notárske úrady ako aj okresné a župné úrady. Právna subjektivita aj majetok prešiel z obcí na národné výbory, kde sa zlúčil výkon štátnej správy a samosprávy a zanikla obecná samospráva.

Z činnosti Obvodného notárskeho úradu v Spišskej Starej Vsi za zachovalo len torzo písomnosti. Fond obsahuje zápisnice obecného zastupiteľstva, úradné a evidenčné knihy, spisový materiál, účtovný materiál a ostatný materiál. Registratúrne pomôcky sa nezachovali vôbec.

Inventárnu jednotkou pri úradných knihách tvorí jedna kniha, inventárny záznam obsahuje inventárne číslo, časové rozpätie, názov knihy.

Pri spisovom materiáli je zachované uloženie podľa pôvodnej manipulácie úradu. Inventárnu jednotku tvorí skupina spisov týkajúcich sa jednej záležitosti alebo vecnej skupiny, ktoré sú triedene chronologicky. Inventárny záznam obsahuje inventárne číslo, časové rozpätie, typ a číslo ukladacej jednotky a stručný obsah spisu.

Účtovné knihy sú triedené podľa jednotlivých obcí notariátu, a v rámci nich sú manipulované podľa rokov. Inventárnu jednotku tvorí jeden ročník účtovných materiálov. Inventárny záznam tvorí inventárne číslo, časový rozsah, typ a číslo ukladacej jednotky a názov účtovnej knihy.

Do ostatného materiálu boli zaradené rôzne nariadenia, stanovy a katastrálne hárky. Inventárny záznam obsahuje inventárne číslo, časový rozsah, typ a číslo ukladacej jednotky a názov písomnosti.

Časový rozsah činnosti Obvodného notárskeho úradu v Spišskej Starej Vsi bol prekročený pri evidenčných knihách: Evidencia prisťahovalcov (1923 – 1951) a Evidencia trestne stíhaných (1929 – 1951). Dolnú hranicu písomnosti tvorí Župné nariadenie Spišskej župy z roku 1870 – 1874. Fond Spišskej župy sa nachádza v Štátnom archíve v Levoči, preto sme toto nariadenie ponechali aj napriek tomu, že tvorí časový presah fondového ohraničenia a nachádzajú sa v ňom zaujímavé informácie pre bádateľov.

Z pôvodného nespracovaného fondu boli vyčlenené a do fondu Okresného úradu v Spišskej Starej Vsi zaradené účtovné knihy z obcí Reľov, Malá Franková, Veľká Franková, Fridman, Krempach (Kremná), Nová Belá, Hágy, Zálesie (Gibel'), Matiašovce, Spišské Hanušovce, Jezersko, Osturňa, Stráňany (Fol'vark), Haligovce, Lesnica, Veľký Lipník, Veľká Lesná (Rychvald), z rokov 1937 – 1945, spolu 33 kusov, 0,1 bm, ktorých

činnosť patrila do kompetencie Okresného úradu v Spišskej Starej Vsi a do fondu Obvodného notárskeho úradu sa pravdepodobne dostali omylom napríklad pri sťahovaní.

K inventáru nie je vyhotovený osobný, vecný a miestny register, pretože celý fond obsahuje len 2 škatule spisového materiálu. Po spracovaní má fond 1,10 bm, a celý inventár má 19 strán.

Inventár Obvodného notárskeho úradu v Spišskej Starej Vsi v programe Bachsystem – Inventáre v roku 2010 vyhotovila Ing. Darina Javorská.

I. Úradné knihy

A. Správne knihy

Inv. č.	časový rozsah	č. škat.
1.	1897–1911 Zápisnice zo zasadnutia obecného zastupiteľstva obce Spišská Stará Ves (poškodená)	1
2.	1911–1930 Zápisnice zo zasadnutia obecného zastupiteľstva obce Spišská Stará Ves (poškodená)	

B. Evidenčné knihy

3.	1922–1925 Ohlasovacia kniha mužstva v zálohe v obciach obvodného notariátu	2
4.	1923–1929 Evidencia trestaných osôb	2
5.	1923–1944 Evidencia členov obecného zastupiteľstva a komisií v obciach notariátu	2
6.	1925–1929 Evidencia vydaných domovských listov	2

7.	1925–1930	2
	Ohlasovacia kniha o pohybe mužstva v zálohe a na trvalej dovolenke	
8.	1926	2
	Evidencia duševne a telesne postihnutých osôb	
9.	1926–1944	2
	Evidencia osôb prijatých do zväzku obce a tých, ktorí stratili domovské právo	
10.	1926–1951	2
	Evidencia prist'ahovalcov	
11.	1929–1943	2
	Hlásenia zmien pobytu odchodom do prezenčnej služby alebo vojenského výcviku	
12.	1929–1951	2
	Evidencia trestne odsúdených	
13.	1930–1949	2
	Evidencia spolkov	
14.	1931	2
	Ohlasovacia kniha o pohybe mužstva v zálohe a na trvalej dovolenke	
15.	1932–1939	2
	Evidencia obecných svedectiev	

16.	1932–1942	2
	Ohlasovacia kniha o pohybe mužstva v zálohe a na trvalej dovolenke	
17.	1934	2
	Evidencia spolumajiteľov bývalého urbárskeho lesa	
18.	1923–1944	2
	Evidencia parciel komposesorátu v Spišskej Starej Vsi	
19.	1941–1947	2
	Evidencia obecných svedectiev	

II. Spisový materiál

Spisy

Inv. č.	časový rozsah	č. škat.
20.	1932–1935 Zriadenie miestnych volebných komisií.	3
21.	1935–1944 Ustanovenie pokladníka v obciach notariátu.	3
22.	1936–1937 Nadstavba obecného domu pre účely služobného bytu okresného náčelníka v Spišskej Starej Vsi (schválenie pôžičky, rozpočet, projekty kolaudačné zápisnice).	3
23.	1937–1938 Systematizácia miesta pomocnej kancelárskej sily a zriadenca Obvodného notárskeho úradu v Spišskej Starej Vsi (žiadosti o zamestnanie, zmluvy).	3
24.	1939–1944 Prenájmy poľovných práv v obciach notariátu.	4
25.	1940–1944 Spravovanie obecných financií (potvrdenky).	4
26.	1944 Stavba Obvodnej meštianskej školy v Spišskej Starej Vsi.	4
27.	1944 Likvidácia bývalých židovských poľnohospodárskych nehnuteľností.	4

III. Účtovný materiál

Inv. č.		časový rozsah	č. škat.
28.	Červený Kláštor (Nižné Šváby) Záverečný účet	1939	5
29.	Červený Kláštor (Nižné Šváby) Záverečný účet	1940	5
30.	Červený Kláštor (Nižné Šváby) Záverečný účet	1941	5
31.	Červený Kláštor (Nižné Šváby) 1. Hlavný rozpočet 2. Záverečný účet	1942	5
32.	Havka Záverečný účet	1939	5
33.	Havka Záverečný účet	1940	5
34.	Havka Záverečný účet	1941	5
35.	Havka 1. Hlavný rozpočet 2. Záverečný účet	1942	5

36.	Lechnica	1939	5
	1. Závěrečný účet		
37.	Lechnica	1940	5
	1. Závěrečný účet		
	2. Závěrečný účet Rímskokatolíckej ľudovej školy		
38.	Lechnica	1941	5
	Závěrečný účet		
39.	Lechnica	1942	5
	1. Hlavný rozpočet		
	2. Závěrečný účet		
	3. Rozpočet Rímskokatolíckej ľudovej školy		
40.	Lechnica	1943	5
	Závěrečný účet		
41.	Lechnica	1944	5
	Závěrečný účet		
42.	Lysá nad Dunajcom (Kalenberg)	1878–1923	6
	Účtovná kniha		
43.	Lysá nad Dunajcom (Kalenberg)	1939	6
	Závěrečný účet		
44.	Lysá nad Dunajcom (Kalenberg)	1940	6
	Závěrečný účet		

45.	Lysá nad Dunajcom (Kalenberg)	1941	6
	Záverečný účet		
46.	Lysá nad Dunajcom (Kalenberg)	1942	6
	1. Hlavný rozpočet		
	2. Záverečný účet		
47.	Majere (Vyšné Šváby)	1939	6
	Záverečný účet		
48.	Majere (Vyšné Šváby)	1940	6
	Záverečný účet		
49.	Majere (Vyšné Šváby)	1941	6
	Záverečný účet		
50.	Majere (Vyšné Šváby)	1942	6
	1. Hlavný rozpočet		
	2. Záverečný účet		
51.	Spišská Stará Ves	1904–1920	7
	Pokladničný denník		
52.	Spišská Stará Ves	1904–1936	7
	Pokladničný denník		
53.	Spišská Stará Ves	1930–1944	7
	Denník poplatkov matričného úradu		
54.	Spišská Stará Ves	1938	7
	Záverečný účet		

1. Hlavný rozpočet
2. Záverečný účet
3. Peňažný denník
4. Hlavná kniha obecného hospodárenia
5. Hlavný pokladničný denník
6. Hlavná kniha dávky z prírastku hodnoty nehnuteľností
7. Denník dávky z prírastku hodnoty nehnuteľností
8. Depozitný denník
9. Popisná kniha naturálneho plnenia
10. Denník výmeny naturálneho plnenia
11. Záverečný účet hasičského fondu
12. Denník hasičskej dávky
13. Hlavná kniha dávky z nájomného alebo používaných miestnosti
a hasičskej dávky
14. Denník dávky z používaných miestnosti
15. Hlavná kniha dávky z prechodného ubytovania
16. Záverečný účet bitúnku
17. Hlavná kniha obecného hospodárenia bitúnku
18. Rozpočet bitúnku
19. Denník bitúnku
20. Záverečný účet robotníckeho a stavebného fondu
21. Hlavná kniha obecného hospodárenia robotníckeho a stavebného fondu
22. Denník robotníckeho a stavebného fondu
23. Záverečný účet knižničného fondu
24. Rozpočet knižničného fondu
25. Hlavná kniha obecného hospodárenia knižničného fondu
26. Denník knižničného fondu
27. Záverečný účet fondu chudobnej základiny
28. Rozpočet fondu chudobnej základiny, robotníckeho a stavebného fondu
29. Hlavná kniha obecného hospodárenia fondu chudobnej základiny
30. Denník chudobnej základiny
31. Denník zrazených resp. prijatých a vyplatených prémie nemocenského
poistenia zamestnancov
32. Peňažný denník došlých peňažných zásielok
33. Hlavná kniha dávky z mäsa

34. Hlavná kniha dávky zo zábav
35. Denník dávky zo zábavy
36. Hlavná kniha dávky z nápojov
37. Výrubný lajster a hlavná kniha dávky zo psov

56. Spišská Stará Ves 1940 8

1. Hlavný rozpočet
2. Záverečný účet
3. Peňažný denník
4. Hlavná kniha obecného hospodárenia
5. Hlavný pokladničný denník
6. Berný denník
7. Evidencia, hlavná kniha a denník dávky z prírastku hodnoty nehnuteľnosti
8. Denník poštou došlých peňazí
9. Peňažný denník priechodných peňazí
10. Popisná kniha naturálneho plnenia
11. Hlavná kniha dávky z nápojov
12. Hlavná kniha dávky z prechodného ubytovania
13. Hlavná kniha dávky zo zábav
14. Výrubný lajster a hlavná kniha dávky z nájomného alebo používaných
15. Výrubný lajster a hlavná kniha dávky za psov
16. Hlavná kniha dávky z mäsa

57. Spišská Stará Ves 1941 8

1. Hlavný rozpočet
2. Záverečný účet
3. Hlavná kniha obecného hospodárenia
4. Hlavný pokladničný denník
5. Berný denník
6. Evidencia, hlavná kniha a denník dávky z prírastku hodnoty nehnuteľností
7. Výrubný lajster a hlavná kniha dávky z nájomného alebo používania miestností a dávky hasičskej
8. Hlavná kniha z prechodného ubytovania

9. Hlavná kniha dávky z nápojov
10. Popisná kniha naturálneho plnenia
11. Denník poštou došlých peňazí
12. Peňažný denník
13. Výrubný lajster a hlavná kniha dávky za psov
14. Hlavná kniha dávky zo zábav
15. Hlavná kniha dávky z mäsa

58. Spišská Stará Ves

1942

9

1. Hlavný rozpočet
2. Záverečný účet
3. Berný denník
4. Hlavná kniha obecného hospodárenia
5. Hlavný pokladničný denník obce
6. Peňažný denník obce
7. Evidencia, hlavná kniha a denník dávky z prírastku hodnoty nehnuteľností
8. Výrubný lajster a hlavná kniha dávky z nájomného alebo používania miestností
9. Hlavná kniha dávky z nápojov
10. Hlavná kniha dávky zo zábav

IV. Ostatný materiál

Inv. č.	časový rozsah	č. škat.
59.	1870–1874 Župné nariadenia	4
60.	1872–1874 Ministerské nariadenia	4
61.	1880 Stanovy spolku obvodných a obecných notárov v Spišskej Župe	4
62.	Katastrálne hárky obce Lysá nad Dunajcom (Kalenberg)	4

Názov archívu: **Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad**
Názov fondu: **Obvodný notársky úrad v Spišskej Starej Vsi, Obv. NÚ - SSV (1870) 1878 – 1945 (1951)**
Názov inventára: **Obvodný notársky úrad v Spišskej Starej Vsi, Inventár**
Fond zinventarizovala: **Ing. Darina Javorská**
Počet strán: **19**
Počet exemplárov: **4**
Schválila: **2010, PhDr. Božena Malovcová**